

ISTORIJSKI RAZVOJ SPORTA

Goran Zbiljić¹, Saša Vajić²

¹Evropski centar za mir i razvoj Univerziteta za mir UN, Beograd, Srbija

¹European Center for Peace and Development, University for Peace UN, Belgrade, Serbia

²Vojna akademija, Univerzitet odbrane, Srbija

²Military Academy, Defense University, Republic of Serbia

APSTRAKT

Predmet ovog istraživanja se odnosi na istorijski razvoj sporta kao kompleksan i fascinantno proces koji obuhvata evoluciju fizičkih aktivnosti od drevnih vremena do modernog doba. Kroz vekove, sport se razvijao iz ritualnih i vojnih vežbi u formalizovane aktivnosti koje danas prepoznajemo kao sport. Veoma mali broj autora se bavi proučavanjem istorije sporta i može se reći da je njen značaj zanemaren u naučnim krugovima. Proučavanje istorije sporta je značajno iz više razloga, kako na individualnom tako i na društvenom nivou: istorija sporta pruža uvid u evoluciju društva kroz vreme – sportovi i igre koje su bile popularne u različitim periodima odražavaju kulturne vrednosti, socijalne strukture i političke događaje tog vremena; sport je često ključni element nacionalnog i regionalnog identiteta – proučavanje istorije sporta može pomoći u razumevanju kako su se identiteti formirali i razvijali npr. fudbal u Evropi ili bejzbol u SAD koji imaju duboke kulturne korene; sport je često povezan s ekonomskim i političkim interesima – Olimpijske igre, svetska prvenstva i druge velike sportske manifestacije često imaju značajan uticaj na ekonomiju zemalja domaćina i mogu biti korišćene kao politički alati i dr. Cilj ovog istraživanja je bio da se utvrde ključne faze u istorijskom razvoju sporta, ističući značajne promene i uticaje koji su oblikovali današnji sportski svet. U radu je primenjen

---

¹ geneva260gz@gmail.com

² sasanacionale75@yahoo.com

metod teorijske analize. Rezultati istraživanja ukazuju kako su se fizičke aktivnosti transformisale iz osnovnih ljudskih potreba u složene društvene fenomene. Analiza ovih promena omogućava bolje razumevanje uloge sporta u današnjem svetu i pomaže u predviđanju njegovog budućeg razvoja.

Ključne reči: sport, društvo, evolucija, kulturne vrednosti, promene i uticaji

HISTORICAL DEVELOPMENT OF SPORT

ABSTRACT

The subject of this research pertains to the historical development of sport as a complex and fascinating process encompassing the evolution of physical activities from ancient times to the modern era. Over the centuries, sport has evolved from ritualistic and military exercises into the formalized activities we recognize as sports today. Very few authors focus on the study of the history of sport, and its significance is often overlooked in academic circles. Studying the history of sport is important for several reasons, both on an individual and societal level: the history of sport provides insights into the evolution of societies over time – the sports and games that were popular in different periods reflect the cultural values, social structures, and political events of those times; sport is often a key element of national and regional identity – studying the history of sport can help understand how identities were formed and developed, for example, football in Europe or baseball in the USA, which have deep cultural roots; sport is often linked to economic and political interests – the Olympic Games, world championships, and other major sporting events often have a significant impact on the economies of host countries and can be used as political tools, among other things. The aim of this research was to determine the key phases in the historical development of sport, highlighting significant changes and influences that have shaped the modern sports world. The study employed the method of theoretical analysis. The research results indicate how physical activities have transformed from basic human needs into complex social phenomena. Analyzing these changes allows for a better understanding of the role of sport in today's world and helps in predicting its future development.

Keywords: sport, society, evolution, cultural values, changes and influences

Uvod

U cilju lakše sistematizacije istorijskih podataka i razumevanja israživanja, ljudi su prošlost podelili na periode. Makijaveli je istoriju podelio na: antički period ili staro doba, srednje doba i novo doba (IEP, n.d.). Takođe treba istaći da je nemački filozof Kristof Keler istoriju sveta podelio na: stari vek, srednji vek i novi vek (Gangatharan, 2008). Veliki broj istoričara i naučnika nisu se slagali sa ovakvom podelom razvoja društva, već su kao polazne osnove uzimani neki događaji (ekonomski, društveni, socijalni, kulturni i sl.). Istorijsko doba počelo je pojavom prvih država, formiranjem klasa i pojavom prvih spomenika.

Na osnovu pručavanja i dostupnosti istorijskih izvora prošlost je podeljena na *praistoriju i istoriju*. Kada je u pitanju praistorija, osnovni dokazi zastupljeni su u okviru proučavanja materijalnih istorijskih izvora kojima se bave arheolozi. Praistorija je period koji je trajao više od dva miliona godina i obuhvatao je kameno doba (mlađe i starije) od oko 2.000 000 g.p.n.e. do oko 6000 g.p.n.e i metalno doba od oko 6000 g.p.n.e do oko 3500 g.p.n.e (odnosno pojava prvih pisama). U uslovima specifičnim za taj period (zajednica horda, rod; borba za opstanak) fizičko vežbanje bilo je usko povezano sa radom, odnosno prvi oblici fizičkih aktivnosti bili su priprema za lov, ribolov, sakupljanje plodova i sl. Čovek se u tom periodu oslanjao na sopstvene kvalitete koji su se odnosili na trčanje, skakanje, penjanje, bacanje, rvanje uz korišćenje određenih pomagala koje je samostalno pravio (ručno). Sve navedene sposobnosti čovek je morao da usavršava i razvija kako bi u svakom trenutku bio u situaciji da može da odgovori konkretnim izazovima koji su se postavljali u takvom načinu života. Brojni materijalni dokazi (crteži, razna pronađena oruđa) koji su pronađeni u pećinama, na stenama, u prirodi gde su prikazani razne situacije su dokaz o postojanju i korišćenju određene vrste oružja u lovu (koplje) ili korišćenje oružja i nekim verskim ritualima. Postoje i podaci o očuvanim pećinskim crtežima koji svedoče da se na području Havaja u vremenu o kome govorimo, stanovništvo bavilo surfovanjem (Šiljak, 2007). To jasno govori da su se ljudi u zavisnosti od mesta gde su bili nastanjeni i izloženi određenim prirodnim uslovima, geografskim položajem i vremenskim uslovima prilagođavali sredini takvoj kakva

jeste i da su neprestano usavršavali svoje fizičke sposobnosti učestvovanjem u različitim aktivnostima za koje možemo reći da su preteče sporta. Ubrzo je usledio period razvijanja veštine baratanja oružjem (koplje, nož i sl.) koji je obezbeđivao uspešan lov na velike životinje u prirodi. Organizovanje svečanosti sa određenim povodom (rituali, proslave i ceremonije i sl.) doveli su do pojave suparništva među ljudima i potrebe za nadmetanjem. Do izražaja sve više dolazi čovekova sposobnost: brzina, spretnost, veština rukovanja oružjem, izdržljivost. U daljoj budućnosti dolazi do raslojavanja patrijarhalnog rodovskog društva, dolazi do pojave da se bogati sloj ljudi sve više bavi vojničkim osposobljavanjem koje je bilo važno u tom periodu.

Istorijsko doba zasniva se na materijalnim izvorima, pisanim i usmenim istorijskim izvorima. Istorijsko doba je podeljeno na nekoliko perioda, a postoji više različitih periodizacija sa zajedničkim karakteristikama (prostor, vreme, način života, određena obeležja i dr.).

Najpoznatija podela je podela na: *stari vek*, *srednji vek*, *novi vek i savremeno (moderno doba)*. Krajem četvrtog milenijuma p.n.e pojavom prvih država počeo je stari vek, a završio se padom Zapadnog rimskog carstva 476. godine. Zatim sledi razvoj nove evropske kulture naroda osvajača rimskog carstva koji su na tim temeljima gradili novu kulturu i taj period se naziva srednji vek i trajao je do 1492. godine (otkriće Amerike). Zatim počinje novi vek koji je trajao do Prvog svetskog rata (1914-1918. godine), da bi potom usledio period koji je nazvan savremeno ili moderno doba. Neki periodi obuhvatali su ceo svet, a neki su bili karakteristični samo za određena područja (Ibid).

Na osnovu sačuvanih istorijskih podataka *igra* je bila prvi način na koji su se ispoljavale fizičke aktivnosti i sposobnosti i predstavljala je jedan od načina za komunikaciju među ljudima. U kasnijem periodu nastanak sporta je samo nastavak razvoja sposobnosti ljudi kroz takmičenja, ispoljavanje veština i zadovoljenja potreba za kretanjem. Oslanjanjem na naučne i istorijske činjenice (arheološka otkrića, etnološka istraživanja) može se sa sigurnošću reći da se sport razvio od igara.

Sport u starom veku

U starom veku postojale su civilizacije koje su svojom organizacijom i načinom života, društva, imali nedvosmisleno uticaj na postanak i razvoj sporta u kasnijem periodu, a koji su ostali zabeleženi na crtežima, reljefima, vazama i drugim arheološkim otkrićima a najveće istorijsko blago u vidu istorijskih dokaza i činjenica o takvim aktivnostima

(takmičenja, vežbanja) bilo je vezano za: Bliski Istok (Mesopotamija i Egipat), Daleki Istok (Indija, Kina, Japan) i Sredozemlje (Krit, Mikena, Grčka i Rim).

Sportska nadmetanja na Zapadu. Jedan od najstarijih podataka u vezi sportskih takmičenja-nadmetanja pronađen je u Irskoj, gde se u knjizi „Knjiga o Lensteru“ pominju Taitline igre, organizovane u gradu Teltaunu, u čast kraljice Tailte. Ove igre su trajale od 1829 g.p.n.e. pa do 554. godine., a obnavljane su i prekidane u više navrata i organizovane sve do 1168. godine naše ere. U okviru ovih igara postojala su sledeća sportska nadmetanja: bacanje kamena, skok s motkom, skok u vis, troskok, bacanje točka, gađanje u metu, trčanje, jahačke trke i trke kola (Ibid). Irci su 1924. godine održali prve moderne Taitline igre u Dublinu uz učešće takmičara iz: Irske, Engleske, Škotske, Velsa, Kanade, SAD, Južne Afrike i Australije.

Bliski Istok. U dolinama reka Eufrat i Tigar pronađeni su brojni ostaci starih civilizacija iz perioda do 4000 g.p.n.e. U Starom veku na ovom području živeli su mnogobrojni narodi različitih kultura: Sumeri, Akadi, Vavilonci, Asirci, Persijanci, Grci, Rimljani, a kasnije Mongoli, Turci i Arapi. Brojni crteži prikazuju iz ovog perioda aktivnosti poput: trke sa konjima, plivanje sa ratnom opremom uz pomoć naduvanih životinjskih mešina, boks, trčanje, polo, hokej na travi, ples sa oružjem – oklazma, zdravstvena gimnastika, rvanje, borba štapom, dizanje terete, sportovi na vodi, igre sa loptom, razne elementarne igre i dr. (Ibid).

Daleki Istok. U ranom periodu razvoja čovečanstva sportovi koji su se razvijali na Dalekom Istoku imali su veliku istorijsku i razvojnu ulogu. U Kini su pronađeni dokazi u vidu arheoloških iskopina koji datiraju iz perioda 2000 godina pre Hrista, koji govore o postojanju sporta. Organizovana su takmičenja u: *streličarstvu, veslanju, skakanju u vis, bacanju kamena, plivanju, skokovi u vodu, klizanje na ledu, umetničko klizanje, fudbal na ledu, borilačke veštine i konjički sport, gimnastika, hokej na travi, kriket, polo, ču-ki, trčanje* (Nemec, P. & Nemec, V., 2021). Kineski drevni sport, odnosno fizičke aktivnosti koje su se primenjivale u Kini mogu se podeliti u pet vrsta (Šiljak, 2007):

- 1) Aktivnosti i discipline koje su proistekle iz svakodnevnih aktivnosti i vojnih borilačkih veština (*streličarstvo, atletika, plivanje i zimski sportovi*). Streličarstvo je predstavljalo najstariju discipline drevnog kineskog sporta. Trčanje je bilo jako popularno u narodu, posebno profesionalno takmičenje u trčanju na stazi

koja je bila dva puta duža od maratona i koje se organizovalo šest stotina godina ranije. Popularno je bilo i *skakanje uvis*, zatim *bacanje kamena* (u cilju jačanja vojnika), *plivanje*, *skokovi u vodu*, *vojne vežbe na vodi*. Postoje i crteži koji su pronađeni i koji govore o drevnim zimskim sportovima: *igre na ledu*, *umetničko klizanje*, *akrobatika na ledu*, *streličarstvo na ledu*, *vojne vežbe* i *fudbal na ledu*.

- 2) Razne borilačke veštine i vežbanja: *borbe na brvnu*, *sumo rvanje* i *konjički sportovi*. U kineskoj kulturi postojale su tri grupe borilačkih sportova: *borilačke veštine sa oružjem*, *bokserske veštine* i *demonstracija veština sa oružjem*.
- 3) Sportovi sa loptom zabavnog karaktera. Ču – ki predstavlja preteču današnjeg fudbala (igralo se na jedan gol). Popularno je bilo i pimplovanje lopte – *baida*. Takođe popularan sport ili igra u tom period bio je *polo*,
- 4) Šahovske igre i igre za razvoj individualnosti igrača. Jedna od najpopularnijih igara bila je *go*, zatim *kineski šah*,
- 5) Etno sportovi. Grupa sportova koja je bila vezana za pojedinačna mesta i godišnja doba. Jedan od popularnijih sportova bilo je *veslanje*, *natezanje konopca*, *hodanje na štakama*, *penjanje*, *puštanje zmajeva*, *gimnastika*.

U Japanu takmičenja su imala dugu tradiciju, kao i raznovrsne fizičke aktivnosti od kojih su kasnije nastali mnogi sportovi. *Zdravstvena gimnastika*, *borilačke veštine* (sumo rvanje, džiu džicu i dr.), *kamari* (igra sa loptom), *konjički sport* (trke konja, preskakanje prepreka na konju, gađanje lukom i strelom sa konja u metu).

Sredozemlje. Na Kritu su pronađeni mnogobrojni tragovi civilizacije iz perioda oko 3000-1450 g.p.n.e (crteži, freske, reljefi, vaze ukrašene sportskim detaljima i sl.) koji se vezuju za sportske aktivnosti naroda tog vremena. Neke od poznatijih igara bile su: *igre Minotaura*, *pesničenje*, *rvanje*, *nadmetanje u trčanju vojnika sa kopljima*, *preskakanje bikova*, *trke bojnih kola*, *takmičenja u plesovima*. Sa druge strane u Mikeni su sva vežbanja i takmičenja imala primesu vojničkog, jer je država bila ratnička. Takmičenja su obuhvatala: *borbe sa i bez oružja*, *trke bojnih kola*, *jahanje*, *lov* (Ibid).

Antička Grčka

Sagledavajući sport danas i nekada, jasno se mogu uočiti razlike u konceptu između drevnih, modernih i savremenih sportova, da kroz

sagledavanje sporta danas i u prošlosti postoje pravci i kontinuiteta i diskontinuiteta. Neki autori su u svojim istraživanjima proučavajući situacije u društvu za vreme drevnih igara u Olimpiji došli do saznanja i postavljanja „*principa čovečnosti*“, koji je bio važan za razumevanje ljudi tog perioda i da se mora poći od pretpostavke da su obrasce, odnose i koncept života zasnivali na verovanju, želji i razvoju sveta koji su slični našim vrednostima (Grandy, 1973). Ovaj princip Luke propisuje kao „*svođenje nepojmljivosti na najmanju moguću meru – odnosno nepojmljivog slaganja i neslaganja*“ (Lukes, 1982).

Mnogi istraživači bavili su se povezanošću modernog ili savremenog sporta i karakteristikama sporta u Antičkoj Grčkoj. Gatman je u svom istraživanju (1978) dao mišljenje o postojanju zajedničkih karakteristika razvoja sporta u navedenim periodima i istakao određene karakteristika i uzajamnu povezanost: *sekularizam, jednakost u takmičenju, specijalizacija, racionalizacija, birokratija, kvantifikacija i rekordi* (Guttman, 1978).

Jedna od prvih karakteristika savremenog sporta je *sekularizam*. Prema istom autoru, u primitivnijim kulturama aktivnosti koje se danas povezuju sa sportom skoro uvek su bile povezane sa religioznim ritualima i ceremonijama (Ibid). Drevne igre u Olimpiji bile su sveti praznik, sastavni deo života čiji su koreni bili u religiji. Postoje mnoga tumačenja da je sport „manje ili više svetovni fenomen“ i da je nastao baš kod Grka, posebno u periodu kada su njima vladali Rimljani. Gatman je to i istakao citirajući nemačkog pisca Kamfauzena: „*kada neko u ovom kontekstu govori o 'sekularizaciji', on ne misli da je u početku religiozni fenomen postao svetovni, već da se sport, isprva prepun religioznog značaja, vrti oko sopstvenih suštinskih elemenata: igre, vežbe i takmičenja*“ (Ibid). Sport je kod starih Grka predstavljao rutinu i sredstvo obožavanja preko kojeg su ostvarivali jedinstvo duha i tela. Prema tumačenju Skemblera, začeci sekularizma u sportu nalaze se u grčkoj kulturi i istovremeno se smatra da je tek u savremenom sportu raskinuta veza između svetog i svetovnog (2007).

Sledeća karakteristika sporta u staroj Grčkoj je *jednakost* – mogućnost da se svi takmiče pod jednakim uslovima. Mogućnost da se svi takmiče pod jednakim uslovima prema Gutmanu nije bio toliko bitan pojam zato što ishod takmičenja nije zavisio od umeća i sposobnosti učesnika, već od bogova (1978). Sa druge strane postojala su mišljenja da je naglasak na ostvarene rezultate u Grčkoj, bio više naglašen u odnosu na neke primitivnije kulture, a pored toga što je svaki učesnik imao ista prava i

bio je obavezan da se drži istih pravila, polagao je pravo na nagradu ukoliko bi pobedio i sve je zavisilo od njegovog umeća (Finley & Pleket, 1976). Ipak mora se istaći da je ta jednakost u takmičenju imala svojih nedostataka ili protivurečnosti, jer su u tom periodu života u Grčkoj postojale razlike među klasama, rasama i polovima. Robovima i ljudima koji nisu imali grčko poreklo nije bilo dozvoljeno da učestvuju u sportskim nadmetanjima, a ženama nije bilo dozvoljeno da se takmiče ni u Olimpiji i na mnogim drugim Igrama.

Specijalizacija je treća karakteristika koja svoje korene ima u staroj Grčkoj. U savremenom sportu zahvaljujući modernoj tehnologiji, naučnom napretku, iskustvima i saznanjima iz oblasti nauke i sporta, specijalizacija je dostigla visok nivo koji se još uvek pokazuje napredak. Sličnost sa sportom u staroj Grčkoj ogleda se u tome da su se talentovani građani muškog pola kod Grka, zahvaljujući gradskim fondovima usavršavali i dobijali mesto, vreme za vežbanje i stručnu obuku, što im je kasnije pomagalo da razvijaju svoju sportsku karijeru.

Mnogi istoričari i analitičari su saglasni da su se samo najranije igre u Olimpiji smatrale razonodom za plemiće i ratnike, mada su i tada pobednici u igrama dobijali nagrade, ali kako je u olimpijski program uvrštavano sve više disciplina i dolaskom takmičara iz drugih zemalja, mnogi sportovi (atletika na primer) su postali „*profesija obeležena specijalizacijom i to je ostala sve od antičkog doba*“ (Ibid). To je uslovalo da omiljeni sportski heroji tog doba postanu lovci na trofeje, pa su neki osvajali mnogobrojne nagrade na organizovanim sportskim nadmetanjima, da bi do kraja V veka pre naše ere, došlo do pojave da zvanje „sportista“ nije više bilo časno zanimanje, već je označavalo poseban stalež koji je imao poseban režim ishrane i vežbi po čemu su se potpuno razlikovali od običnih građana (Mcintosh, 1963).

Četvrta karakteristika je *racionalizacija* koja u savremenom sportu danas podrazumeva sredstvo za ostvarenje cilja, umećem i veštinom zasnovanoj na kulturi, a ne prema božanskim uputstvima kao u staroj Grčkoj.

Peta karakteristika koja definiše današnji sport je *birokratija* koja podrazumeva sportska pravila, administraciju, udruženja i institucije, dok je u staroj Grčkoj svaki grad imao svog gimnazijarha (upravnika gimnazije). Takođe u periodu Rima postojala su sportska udruženja koja su imala svoje predsednike, detaljna pravila i propise, postojala su pravila ponašanja i članske karte (Finkley & Pleket, 1976).

Šesta karakteristika savremenog sporta je *kvantifikacija*, odnosno potreba da se svaki sportski podvig, rezultat može kvantifikovati i izmeriti. Kod starih Grka kvantifikacija se odnosila samo na utvrđivanje razlike između pobeđe i poraza, a najviše ih je uzbuđivalo samo prisustvo takmičenju, a ne neko dugoročno beleženje postignutih rezultata (Robertson, 1988).

Sedma karakteristika po Gatmanu su rekordi. Definišu se prema ovom autoru kao mešavina nagona ka kvantifikaciji i želje da se pobeđi, da se bude najbolji. Rekord je „*čudesna apstrakcija koja dopušta takmičarima da se nadmeću sa suparnicima na samoj stazi, ali i sa onima koji su u prostoru i vremenu bili daleko od njih*“ (Guttman, 1978).

Proučavajući tvrdnje Gatmana, Skembler dolazi do sledećih zaključaka o karakteristikama modernog sporta danas i povezanosti sa razvojem i karakteristikama sporta u ranijem periodu: sekularizam (i da i ne), jednakost (i da i ne), specijalizacija (da), racionalizacija (da), birokratija (i da i ne), kvantifikacija (ne), rekordi (ne) (Skembler, 2007).

Grčka civilizacija iz perioda starog veka predstavlja osnovu svih oblika moderne kulture. Sama civilizacija na području antičke Grčke postojala je prema nekim podacima još pre drugog milenijuma stare ere, a stvarane su mnoge države (Sparta, Korint, Megara, Delfi, Teba, Atina i dr.). Osnovna obuka i obrazovanje sticalo se u rvalištima i na vežbalištima, u kombinaciji sa muzikom i književnošću. Veliki broj takmičenja uticao je i na formiranje i razvoj sporta. Prva sportska nadmetanja bila su organizovana u okviru proslave svetkovina koja su imala religiozni karakter. Kao osnovni faktor u formiranju grčke kulture (sport, književnost, umetnost, politika) isticao se duh takmičenja ili agon (Šiljak, 2007). Grci su sportska nadmetanja doživljavali kao jedinstvo duha, kao deo nacionalne religije, uprkos svim razlikama koje su bile prisutne kroz istoriju tog vremena. Ono što je bilo karakteristično za antičku Grčku bili su sportski objekti koji su bili ciljano usmereni ka omladini kako bi ona svakodnevno učila i vežbala u njima. Svi stadioni su građeni u obliku pravouganih dužine 600 stopa. Hipodrom je bio mesto za konjička takmičenja i vožnju bojnih kola. U antičko vreme pod *atletskim takmičenjima* podrazumevali su se i boks i kombinacija boksa i rvanja (pankration), a osnova su bila *trčanja* (trčanje na jedan stadion, trka na dva stadiona, trka na više stadiona). Najduža trka iznosila je 24 stadiona (jedan stadion je imao dužinu oko 192 metara). Takođe bila je popularna *trka sa oružjem* (trka ratnika), zatim *trčanje sa bakljama*, *trčanje napred-nazad*. *Pentatlon* je predstavljao nadmetanje u pet

sportskih disciplina povezanih u jednu koje je bila veoma popularna. Discipline su bile sledeće: *trčanje na jedan stadion, skakanje u dalj, bacanje koplja, bacanje diska i rvanje*. Kada su u pitanju *borilački sportovi* popularni su bili sportovi: rvanje, pesničenje, pankration. Ostali sportovi koji su se upražnjavali su bili: *trke kolima, dizanje tereta, razne igre sa loptom, streljaštvo, ples lov i plivanje* (Ibid).

U periodu od VIII do VI veka p.n.e. organizovane su *Velike igre* koje su obuhvatale: Olimpijske, Pitijске, Nemejske i Ismijske. Ukoliko su takmičenja obuhvatala samo atletska i hipodromska ili muzička takmičenja, nazivale su se is Olimpijske, isopitijске, ili isonemejske igre. Ukoliko je nagrada za pobednike bila novčana takve igre su se nazivale hrematitske. Ukoliko se pobedniku dodeljivao venac, nazivane su stefaničke (sve četiri velike) igre, a u periodu rimske vladavine ukoliko je pobednik trijumfalno ulazio u grad takve igre bile su isealitičke. Ipak 394. godine n.e. Teodosije I zabranio je igre smatrajući da je to paganski običaj. Najčuvenije igre među hrematitiskim bile su Panatanejske u Ateni. Postojao je veliki broj igara u antičkoj Grčkoj: Igre Jonskih Grka na ostrvu Delu, zatim Sveazijske igre u Smirni, Ajantejske igre u Salamini, u tesalskoj Fitiji (igre posvećene Ahilu), Protesilajeve igre (u čast prvog poginulog Grka pod Trojom), Eleuterija (u čast poginulih kod Plateje), igre u Sparti (u čast kralja Leonide), Karnejske igre u Sparti (posvećene Apolonu), Apolonske igre u Rimu i dr. U doba rimskog carstva organizovane su Velike ili Rimske igre (Ludi Magni, Ludi Romani), Cererine i Florine, kao i veliki broj igara koje su organizovane u čast imperatora koji su imali božanske počasti. Akcijske igre, igre u kajsareji, Kapitolske igre u Rimu, is Olimpijske igre u Aleksandriji, Hijacantije u Amikli i dr. (Ibid).

Četiri velika sportska nadmetanja organizovana su u Olimpiji, Delfima, Nemeji i Istmiji i nazivale su se *Panhelenske igre*. *Svečane igre u Olimpiji* prema pojedinim istorijskim podacima su počele između 1253. g.p.n.e i 884. g.p.n.e.. Ipak smatra se zvanično, da su Svečane igre počele u Olimpiji 776. g.p.n.e., a jedino takmičenje je bilo *trčanje na jedan stadion*. Od 146. g.p.n.e. Grčka je potpala pod rimsku vlast, pa su igre doživele promene, pravo učešća dobili su i Rimljani, a kasnije zatim i Egipćani i Orijentalci, te su igre dobile međunarodan karakter. Igre su zabranjene 393. godine p.n.e. od strane vizanstijskog cara Teodosija I. Takmičenja na igrama u Olimpiji su počinjala drugog dana i tada su na programu bile *trke konja i kola na hipodromu*, a popodne *takmičenje u pentatlonu*. Treći dan igara je bio najvažniji i obuhvatao je: *trčanje na jedan stadion, trku na dva*

stadiona, trku na više stadiona. Četvrti dan obuhvatao je nadmetanja u rvanju, boksu, pankrationu i trku sa oružjem, dok se petog dana organizovala svečana dodela nagrada.

Deubner (1936) navodi da „*Olimpijske igre su bile svete igre, održavane su na svetom mestu i tokom svetog praznika; bile su religiozni čin u čast božanstva. Sportisti su učestvovali u igrama da bi služili bogu i nagrade koje su osvajali dolazile su od boga. Pobjednik bi, kada bi mu na glavu bio stavljen venac ispletan od grančica svete masline, dobio životinjsku snagu za koju se verovalo da je poseduje to drvo. Olimpijske igre su bile ukorenjene u religiji*“.

Ono što je bilo uočljivo je da su se grčka takmičenja organizovala zbog takmičara (*agones*) i imale su amaterski pristup, dok su se rimske igre (*ludi*), organizovale zbog publike i imale su obrise profesionalizma (Šiljak, 2007).

Pitijske (Delfske) igre bile su posvećene bogu Apolonu i posle Olimpijskih igara bile su najpoznatije i najčuvanije u antičkoj Grčkoj, a na programu igara bila su muzička i sportska nadmetanja. Od sportskih nadmetanja na programu su bila *atletska takmičenja* i *konjička takmičenja*. Istmijske (Istamske) igre bile su posvećene bogu mora Posejdonu, u početku su bile lokalnog karaktera da bi između 582 i 570 g.p.n.e. dobile Svegrčki karakter, odnosno bile su uključene u Panhelenske igre i trajale su do 394. g.n.e., a na programu su bila *atletska, konjička* i *muzička takmičenja*, a u okviru svečanosti održavana su i takmičenja u *veslanju*. Nemejske igre su organizovane u slavu boga Zeusa u Nemeji na Peloponezu i održavale su se od 573. g.p.n.e. do 394. g.p.n.e., a program svečanosti se sastojao od *atletskih* i *konjičkih nadmetanja* sličnim olimpijskim. Panatenejske igre su bile posvećene boginji Ateni, održavane su u Atini, bile su svegrčkog karaktera, trajale su devet dana, a na programu su bila nadmetanja: *konjičke trke, raznovrsni atletski program, muzička takmičenja* i recitovanje epova. Takođe organizovane su i *trke sa bakljama u vidu štafeta* (Ibid).

Stari Rim

U starom Rimu bila su popularna sportska nadmetanja: *trčanje, bacanje diska, bacanje koplja, skok u dalj, rvanje, pesničenje, plivanje, takmičenje u jahanju i vožnja bojnih kola*. Za odrasle stanovnike Rima popularna su bila i *vežbanja u ratnoj opremi*, kao i *dizanje tegova, igre sa loptom, sa*

medicinkom i društvene igre. U sklopu religijskih svečanosti organizovane su javne sportske priredbe, a poznate su bile Trojanske i Rimske igre. Bilo je pokušaja da se Grčke Olimpijske igre prenesu u Rim, ali one nisu zainteresovale građane Rima, tako da su ti pokušaji propali. Rimski imperatori su organizovali Igre poput Akcijane, zatim Neroneje. Kapitolske igre (nisu sadržale atletska takmičenja). U VI veku p.n.e. izgrađen je Circus Maximus kao poseban sportski objekat na kome su se organizovala razna sportska nadmetanja i bio je kapaciteta 250.000 gledalaca. U početku na programu su bile trke bojnih kola, a kasnije: borbe rvača, pesničara, trkača, prikaz veština u jahanju i vežbanju na konju (voltižovanju). Sva ova sportska nadmetanja bila su praćena celodnevniim pratećim aktivnostima (zabava, kladenje, navijanje i dr.). Publika je tokom sportskog nadmetanja mogla da navija za četiri tima: plavi, zeleni, crveni i beli. Tokom takmičenja publika je dobijala hleb i vodu, a sva ova sportska nadmetanja imala su za cilj smirivanje socijalnih nemira (u Rimu je 354. godine bilo organizovano 175 dana Igara). Specifična su bila nadmetanja gladijatora koja su se organizovala u amfiteatrima (najpoznatiji Koloseum u Rimu), a borbe su se odvijale i protiv životinja.

Pojavom hrišćanstva kao novog oblika religije (legalitet steklo 313. godine Milanskim ediktom) sportska nadmetanja i fizička vežbanja su počela da stagniraju, jer je crkva smatrala da je to jeres, da bi 394. godine ukazom Teodosija I bile ukinute Olimpijske igre, a gladijatorske igre su zabranjene 404. godine (Ibid).

Sport u srednjem veku

Period srednjeg veka (od 476 do 1492. godine), obuhvatao je: period ranog feudalizma (V-XI vek) i period razvijenog feudalizma (XI-XV vek). Razvoj društva i ekonomskih odnosa uslovio je novu ideologiju i kulturu što je uslovalo i novi pristup sportu i telesnom vaspitanju.

Daleki Istok. U Kini je u srednjem veku zadržana tradicija drevnih sportova: streličarstvo, dizanje tereta, jahanje, polo, borilačke veštine, kineski fudbal (ču ki). U Japanu u ovom periodu takođe dolazi do formiranja klasnog društva, ratnička klasa samuraja prvi put se pojavljuje u IX veku, a najugledniji ratnici su kao nagradu dobijali da upravljaju pojedinim oblastima. Samuraji su se bavili streličarstvom, mačevanjem, konjičkim sportom, džiu džicom. Običan narod je upražnjavao narodne oblike nadmetanja: kendo, ples, sumo rvanje i dr. Popularan sport u Japanu u ovom periodu bio je i kamari – japanska

preteča fudbala, a za razliku od kineskog fudbala, u Japanu je cilj bio da se lopta što više puta odbije nogom u vazduh pre nego se doda saigraču (Ibid).

Centralna Amerika. Na teritoriji današnjeg Meksika razvile su se civilizacije koje su bile najstarije i najrazvijenije na američkom kontinentu, a najpoznatija je bila civilizacija Maja i Tolteka. Maje su u svakom gradu izgradile specifične sportske terene tzv. loptališta koja su bila u obliku rimskog broja jedan. Na tim terenima (postojali su glavni i pomoćni) igrala se košarka koja je bila i sport i religijski obred. Kao poznati trkači pokazali su se Indijanci iz plemena Tarahumara, koji su služili i kao glasnici i kao snabdevači i pri tom prelazili oko 300 km dnevno. Na crtežima, freskama, reljefima i skulpturama pronađeni su bili tragovi: veslanja, plivanja, skokova u vodu, lova i ribolova, gađanje lukom i strelom, igra perjanica, vrste hokeja – takari, jahanje i borba sa bikovima. U Peruu, pronađeni su ostaci kulture u dolini Naska, a na mnogim keramičkim predmetima vidljivi su tragovi: trkača, plivanje naoružanih mladića, takmičenja u rvanju, bacanju koplja, gađanje lukom i strelom, borba štapova, bumerang, igra perjanica, jahački sportovi i igre sa bikovima (Ibid).

Evropa. Hrišćanstvo je imalo veliki uticaj kao religija na život ljudi i društvo u srednjem veku. I pored zabrane koje je crkva propisala, sportska nadmetanja organizovana su od strane kmetova, a crkva je dozvoljavala samo fizičko vežbanje koje je bilo vojnog karaktera u cilju pripreme ratnika, a bila je dozvoljena samo deci plemića. Naoružani konjanici, vitezovi bili su popularni u ovom periodu, a popularne su bile viteške igre koje su se organizovale u vidu turnira. Sportovi koji su bili dostupni deci plemića u cilju sticanja fizičkih sposobnosti i veština bili su: trčanje, skakanje, penjanje, plivanje, jahanje, bacanje koplja, gađanje strelom, dizanje kamenja, rvanje, pesničenje, mačevanje, rukovanje nožem-kopljem-štitom. Viteški turniri su bili organizovani tako da su se vitezovi borili jedni protiv drugih u grupama, zatim je usledilo viteško nadmetanje u parovima (jedan protiv drugog). Pored dvoboja na viteškim turnirima organizovana su i nadmetanja u: bacanje koplja, sekire i buzdovana, gađanje iz luka i samostrela, borba prsa u prsa. Narodna nadmetanja obuhvatala su: trčanja, rvanja, bacanja, skakanja, plivanje, plesove i igre (Ibid).

Sport u novom veku

Ovaj period je trajao od XV do XIX veka i u njemu dolazi do propasti feudalnog poretka. Niču nova naselja – gradovi, dolazi do razvoja zanatstva i trgovine, dolazi do nove podele rada gde dolazi do pojave nove klase koja jača ekonomski, politički i kulturno – građanstvo. Deca plemića su po ugledu na period viteštva učila: jahanje, mačevanje i gađanje lukom i strelom. Ostalo gradsko stanovništvo je razvijalo druge oblike sporta i vežbanja: trčanje, bacanje kamena sa ramena, skokove, rvanje. Pojavljuju se i novi sportovi i nadmetanja: kuglanje, jahanje, voltizovanje, streljaštvo, lov, ples, mačevanje, rvanje i razne igre sa loptom. Imajući u vidu da je gradsko stanovništvo imalo dosta slobodnog vremena što je bilo omogućeno novim društveno-ekonomskim razvitkom, organizovana su bila razna nadmetanja, a mnogi sportovi su se upražnjavali van gradova na novim sportskim terenima izgrađenih posebnu za tu namenu. Tako su organizovana takmičenja u trčanju, mačevanju, rvanju, streljaštvu, bacanju, a ove igre su se nazivale „otvorene igre“ i tu se okupljao veliki broj građana (učesnika i posmatrača). Sportovi sa loptom su se brzo razvijali po gradovima, a neki su bili i zabranjivani od strane vlasti (sport sličan fudbalu zabranjivan je u Engleskoj i Francuskoj). U Francuskoj se ta igra sa loptom nazivala „soule“ (od XII do XIV veka), u Italiji „kalčo“, da bi kasnije iz ovih sportova proistekli fudbal i ragbi. Ono što je bilo specifično za ovaj sport je da su ga upražnjavali i plemstvo i građanstvo. Kasnije se iz ove igre razvio i sport nalik hokeju na travi jer se igrao palicom, a kasnije se razvila i igra „malj“ koja je bila slična današnjem golfu. Popularna je bila i igra sa loptom „paume“, igra koja se igrala lopticom prvo rukom a kasnije reketom. Ostala nadmetanja su bila u sledećim sportovima: plivanje, veslanje, jedrenje, skokovi u vodu, vožnje saonica, skijanje i klizanje na ledu (Ibid).

Sport u doba kapitalizma

Period kapitalizma obuhvata period od 1789. godine (Francuska buržoaska revolucija), pa sve do Prvog Svetskog rata (1914-1918). Francuskom revolucijom je započeo novi društveno-ekonomski poredak nazvan kapitalizam. Novi ciljevi, društveni i ekonomski poredak, razvoj industrije, nauke, kulture uticali su na razvoj sporta i vežbanja. Formiraju se u nekim državama gimnastički sistemi koji su imali nacionalni karakter sa ciljem borbe za klasne interese buržoazije (nacionalno ujedinjenje, nezavisnost, fizička priprema omladine i građana usmerene na odbranu zemlje). U drugim državama formirali su se sistemi vežbanja

pod velikim uticajem stručnih ljudi iz svojih oblasti a u cilju formiranja zdrave nacije. Gimnastički sistemi bili su izgrađeni u Nemačkoj (turnkunsti), ali postojala su i sportska nadmetanja u atletici i sportske igre sa loptom, osnivaju se novi sportski klubovi i savezi. U Švedskoj postojao je gimnastički sistem nazvan zdravstveni sistem gimnastike. U Češkoj je postojao gimnastički sistem pod nazivom Češki sokolski sistem, sa osnovnim ciljem buđenja nacionalne svesti kod slovenskih naroda. U Francuskoj je u ovom periodu postojala ideja vraćanja antičkih ideala i sportska nadmetanja: konjičke trke, trčanje, skakanje, rvanje i gađanje iz puške i pištolja. U Francuskoj se u ovom periodu pod uticajem drugih zemalja, razvijao sportski pokret i osnivaju se prvi sportski klubovi (atletski klubovi), razvija se fudbal koji je stigao iz Engleske, ragbi i dr. U ovom periodu u Francuskoj su bila popularna sportska nadmetanja: atletika, ragbi, tenis, fudbal i plivanje (Ibid).

U Engleskoj se u XVIII veku pojavilo patronažni sport (pokroviteljski) u vidu raznih nadmetanja na seoskim proslavama (atletska i konjička takmičenja). Džentlemenski sport je bio sledeća faza razvoja sporta ka modernom sportu, a takmičenja (trčanje, rvanje, boks i engleski fudbal) su bili praćeni kladenjem publike i sticanjem materijalne dobiti. Imajući u vidu velike uloge i zarade, sportisti počinju da se ozbiljnije bave pripremom za sama takmičenja i tako nastaju treninzi, donose se nova pravila u sportovima, dodeljuju nagrade pobednicima, organizuje se svako sportsko takmičenje. Popularna su bila konjička takmičenja (galopske trke), atletska takmičenja (hodanja i trčanja), fudbal i kriket, pesničenje – boks, rvanje, mačevanje, a pojavljuje se i tzv. *Krvavi sport* (borbe životinja). Školski – univerzitetski sport u Engleskoj se razvio zahvaljujući omladini koja je isticala značaj bavljenja sportom (kriket, fudbal, ragbi, golf, veslanje, fudbal, atletika i hokej na travi). Građanski sport je u Engleskoj bio sastavni deo života i predstavljao je poslednju fazu u razvoju modernog sporta u Engleskoj. Nakon školovanja sport se prenosio na široke narodne mase i osnivaju se mnoga sportska društva i klubovi (Ibid). Može se slobodno reći da su u Engleskoj nastali i novi sportovi i nove discipline u sportu i utvrđuju se pravila za njih: atletika, kros kontri, veslanje, boks, fudbal, ragbi, tenis, stoni tenis, plivanje, vaterpolo i hokej na travi.

Sport u savremenom dobu

Po završetku Prvog svetskog rata došlo je do razvoja i omasovljenja svih oblika fizičke kulture širom sveta. Formira se sve veći broj klubova, dolazi do pojave novih sportskih grana, saveza, institucija i to ne samo na

nacionalnom već i na međunarodnom nivou. Osnivaju se i ustanove za školovanje stručnih kadrova, a sport se razvija na svim nivoima (rekreativni sport, profesionalni sport, školski sport, univerzitetski sport, radnički sport i dr.). Dolazi do organizovanja modernih sportskih takmičenja (Olimpijske igre, Univerzijade, Svetska takmičenja, kontinentalna takmičenja, regionalna takmičenja i dr.).

U Nemačkoj je po završetku Prvog svetskog rata, bio razvijen program vežbanja usmeren pre svega na podizanje fizičke pripreme nemačke omladine. U školama se na kraju školske godine polagao ispit provere fizičke sposobnosti, a nakon školovanja omladina je morala da završi šestomesečni rok odnosno vežbe „Hitlerovske omladine“, da bi nakon toga imali mogućnost da izaberu sport kojim će se baviti. U cilju motivacije građana Nemačke dodeljivana je sportska značka Nemačkog Rajha, koja se dobijala ispunjavanjem normi u pet disciplina (plivanje 300 metara, skok u dalj, trčanje na 100 metara, snaga/veština i izdržljivost). Svaka disciplina je imala preciziranu normu koja je morala biti ispunjena kako bi se dobila sportska značka (Ibid). U Češkoj je sokolstvo (sokolski gimnastički sistem) bilo razvijeno i uspešno se primenjivalo. U Francuskoj su se održavala razna sportska nacionalna i međunarodna takmičenja u ovom periodu, a iako u početku nije bilo dovoljno materijalnih i organizacionih uslova i podrške države, sve se počelo menjati organizacijom OI 1924. godine u Parizu. Nakon toga sport je počeo da se širi, napisane su mnoge knjige o sportu, međunarodni uspesi su imali veliki značaj i doprineli su tom razvoju sporta. Veliki uspesi na međunarodnom planu postignuti su bili u: atletici, ragbiju, fudbalu, tenisu. Razvoj sporta doveo je do formiranja i razgraničenja federacija po granama sporta. Izgrađeni su mnogi sportski objekti i država se u potpunosti uključila u razvoj sporta. U Engleskoj se sport širio velikom brzinom, nastajali su mnogi sportski klubovi, savezi, definisana su sportska pravila, utvrđivan je sistem takmičenja po sportovima. Pored postojećih sportskih grana nastale u ranijem periodu, došlo je do razvoja novih sportova, osnivaju se međunarodni savezi i federacije u sportu. U SSSR je sport bio povezan sa društvenim uređenjem i zasnivao se na programu koji je obuhvatao: atletska takmičenja, streljaštvo, bacanje bombe, skijanje, pešačenje, biciklizam, kolektivne sportove. Na kraju programa ispunjenjem normi dobijala se diploma „Spremni za rad i odbranu“, a cilj programa je bio omasovljenje, učlanjenje velikog broja ljudi u sportske klubove i stvaranje velikog broja potencijalnih vrhunskih sportista koji bi ostvarivali uspehe na velikim

međunarodnim sportskim takmičenjima. Najpoznatije sportsko takmičenje bilo je „Spartakijada“ koja je okupljala sportiste iz 15 sovjetskih republika u 24 sporta (Ibid).

Sport je prešao dugačak put od drevnog do savremenog i danas je još uvek predmet istraživanja posebno istoričara, sociologa ali i istraživača iz drugih oblasti. Ovaj prelazak sa drevnog na savremeni sport je trajao vekovima, nije bio isključivo vezan za Zapad i njihovu kulturu, a sam razvoj sporta imao je i bezbroj prekida u vremenu i prostoru. Jedan od istraživača koji se bavio nastankom savremenog sporta je na osnovu Gatmanovog modela (karakteristike uzajamne povezanosti savremenog sporta i sporta u Antičkoj Grčkoj) izneo svoja saznanja koja su se odigrala u periodu između igara u Olimpiji i pojave savremenog sporta u Engleskoj, što je prikazano u tabeli 1 (Koukli, 2001). Posebno je istakao zaokrete u razvoju sporta tokom srednjeg veka (500-1300) i od renesanse do doba prosvetljenja (1300-1800).

Tabela 1. Poređenje sportskih takmičenja, organizovanih igara i sportskih aktivnosti od igara u Olimpiji do nastanka savremenog sporta (Coakley, 2001)

Karakteristike	Grčke igre i takmičenja (od 1000 g.p.n.e. do 100. n.e.)	Rimski sportski događaji (od 100.p.n.e. do 500. n.e.)	Srednjovekovne igre i turniri (od 500 do 1300)	Igre i sportske aktivnosti tokom renesanse i doba prosvetljenja (od 1300 do 1800)	Savremeni sportovi
sekularizam	i DA i NE*	i DA i NE	i DA i NE	i DA i NE	DA
jednakost	i DA i NE	i DA i NE	NE	i DA i NE	DA
specijalizacija	DA	DA	NE	i DA i NE	DA
racionalizacija	DA	DA	NE	NE	DA
birokratizacija	i DA i NE	DA	NE	NE	DA
kvantifikacija	NE	DA	NE	i DA i NE	DA
rekordi	NE	NE	NE	i DA i NE	DA

* Kod nekih sportova ova karakteristika je postojala kod nekih ne (prema Koukliju, 2001).

Posmatrajući istraživanje Kouklija (2001), a imajući u vidu već izloženu analizu sedam karakteristika povezanosti drevnog sporta sa karakteristikama savremenog sporta u prethodnom delu ovog

istraživanja, dovoljno je reći da postoje uzajamne veze ali i različitosti u fazama razvoja sporta u ranijem periodima, pa sve do danas. Takođe, potrebno je imati u vidu i društveno uređenje, organizaciju života, ekonomske uslove, materijalnu bazu i sve druge parametre koji su uticali ili danas utiču na razvoj sporta u bilo kom obliku.

Mnogi istraživači smatraju da je kolevka savremenog sporta Engleska, te da je pod njenim uticajem sport postao široko popularan i omasovljen širim sveta, a posebno se brzo širio u zemljama koje su bile pod vlašću Engleske. Mekvajerova (1999) teorija o fazama nastanka savremenog sporta u Engleskoj govori o karakteristikama tog razvoja što je i dato u tabeli 2.

Tabela 2. Faze nastanka i razvoja savremenog sporta u Engleskoj (Maquire, 1999)

Faze razvoja („sportizacije“) savremenog sporta u Engleskoj	
Prva faza	Rani prelazak engleske rasonode, poput kriketa, lova na lisice, konjskih trka i boksa u sport u XVII I XVIII veku
Druga faza	Dalja sportizacija engleske rasonode kao što su fudbal, ragbi i atletika početkom i sredinom XIX veka
Treća faza	Uzdizanje i difercijalno širenje engleskih sportova po celom evropskom kontinentu usled čega je krajem XIX i početkom XX veka nastalo zvanično i nezvanično britansko carstvo
Četvrta faza	Zapadna (anglo/evro-američka) hegemonija nad sportom, sportskim organizacijama i ideologijom povezanom sa sportskim nadmetanjima, u periodu od dvadesetih do šezdesetih godina XX veka
Peta faza	Menjanje odnosa sila u sportu koji je brzo prolazio kroz globalizaciju, jer su od šezdesetih godina XX veka afričke, azijske i južnoameričke zemlje sve više ugrožavale kontrolu Zapada

Veliki broj istraživača i istoričara su većim delom saglasni o nastanku savremenog sporta na Zapadu. Jedno od glavnih tumačenja za nastanak savremenog sporta bio je „*proces civilizovanja*“ (Elisas, 1978). Smatra se da je nastao na prelasku iz srednjeg veka u doba renesanse kada se javila

potreba da „*brutalnost bude zamenjena prefinjenošću*“ (Mehl, 1993).

Zaključak

Rezultati ovog istraživanja osvetljavaju duboko ukorenjenu vezu između fizičke aktivnosti i društvenih, kulturnih i ekonomskih promena kroz vekove. Od najranijih dana, kada je sport služio kao sredstvo za preživljavanje i vojne pripreme, pa sve do danas, kada je postao globalni fenomen, sport je evoluirao paralelno sa civilizacijom. Drevni sportovi, poput Olimpijskih igara u antičkoj Grčkoj, postavili su temelje za koncept takmičarskog duha i fizičke izvrsnosti. Srednjovekovni turniri i viteške igre pokazali su kako se sport može povezati s društvenim statusom i vojnim veštinama. Renesansa je donela obnovljeni interes za fizičku kulturu, dok je industrijska revolucija stvorila uslove za masovnu popularizaciju sporta kroz organizovane klubove i takmičenja. Obnavljanje modernih Olimpijskih igara krajem XIX veka bio je ključan trenutak u globalizaciji sporta. Igre su postale simbol međunarodnog mira i saradnje, a popularnost sportskih događaja je nastavila da raste. U XX veku, sport je postao sredstvo izražavanja nacionalnog ponosa, ali i političkog uticaja, sa velikim događajima poput Svetskog prvenstva u fudbalu koji su privlačili globalnu pažnju. Savremeni sport suočava se s brojnim izazovima, uključujući doping, korupciju i zdravstvene rizike za sportiste. Ipak, tehnologija i mediji su omogućili neverovatnu dostupnost i popularizaciju sporta, čineći ga jednim od najuticajnijih aspekata savremenog društva. Takođe, sve veće priznanje važnosti sporta za zdravlje i socijalnu inkluziju podstiče razvoj programa koji promovišu fizičku aktivnost među svim uzrastima i društvenim grupama. Kroz prizmu istorije, jasno je da sport nije samo fizička aktivnost, već kompleksan društveni fenomen koji reflektuje vrednosti, konflikte i aspiracije društva. Razumevanje istorijskog razvoja sporta omogućava nam da cenimo njegov uticaj na društvo i pojedince i da prepoznamo njegovu ulogu u oblikovanju budućih generacija. Sport je, i uvek će biti, ogledalo ljudske prirode, odražavajući našu težnju za takmičenjem, zajedništvom i postizanjem izvrsnosti. Istorija sporta nije samo priča o poredama i porazima na terenu, već i bogat izvor informacija o ljudskom društvu, njegovim vrednostima i evoluciji kroz vreme. Proučavanje ovih aspekata može pomoći u boljem razumevanju sveta u kojem živimo i podsticanju pozitivnih promena u budućnosti.

Literatura

1. Coakley, J. (2001). *Sport in Society: Issues and Controversies*, 7th edn. Boston: McGraw-Hill.
2. Deubner, L. (1936). *Kult und spiel in alten Olympia*. Leipzig: Hoffman, pp. 5.
3. Elisas, N. (1978). *The Civilizing Process. Vol. 1: The History of Manners*. Oxford: Basil Blackwell.
4. Finley, M. & Pleket, H. (1976). *The Olympic Games: The First Thousand Years*. London: Chatoo & Windus.
5. Gangatharan, A. (2008). *The Problem of Periodization in History*. Indian History Congress: Vol. 69.
6. Grandy, R. (1973). Reference, meaning and belief. *Journal of Philosophy*, 70.
7. Guttman, A. (1978). *From Ritual to Record: the Nature of Modern Sports*. New York, Columbia University press.
8. IEP (n.d.) Machiavelli, N. Internet Encyclopedia of Philosophy <https://iep.utm.edu/machiave/#SH2d>. (pristupljeno dana 17.05.2023).
9. Lukes, S. (1982). *Relativism in its place*. In Hollis, Lukes, M & S (eds). *Rationality and Relativism*. Oxford: Basil Blackwell.
10. Maquire, J. (1999). *Global Sport: Identities, Societies Civilizations*. Cambridge: Polity Press.
11. Mcintosh, P. (1963). The sociology of sport in the ancient world. In Dunning, E., Maquire, J., & Pearton, R. (eds). *The Sport Process: A Comparative and Developmental Approach*. Champaign, Illinois: Human Kinetics Publishers, pp. 17.
12. Mehl, J.M. (1993). *Jeux, Sports et Divertissements au Moyen Age et a l'Age Classique*. Paris: Editions du Comite des Travaux Historiques et Scinetifiques.
13. Nemeč, P. & Nemeč, V. (2021). *Dečje igre i sport*. Beograd: Univerzitet Singidunum, Fakultet za menadžment u sportu.
14. Robertson, N. (1988). *The ancient Olympics: sport, spectacle and ritual*. In segrave, Chu, d., & J. (eds.). *The Olympic Games in Transition*. Champaign, III; Human Kinetics Books, pp. 18
15. Skempler, G. (2007). *Sport i društvo - Istorija, moć i kultura*, Beograd: Klio.
16. Šiljak, V. (2007). *Istorija sporta*. Beograd: Fakultet za menadžment u sportu.

Rad primljen: 26.05.2024.

Rad prihvaćen: 08.06.2024.